

EUROHPALAŠ EANADATKONVENŠUVDNA

Firenze, 20.X.2000

BIRASGÁHTTENDEPARTEMEANTA

Davvikohtas leat áibmadas luondu ja erenoamáš čáppa eanadagat – vuonaid rájis mat leat Barents-ábi guvlui, ja váriid ja duoddariid rájis gitta Davvimearrabađaluovtta gáttiide. Muhto dat birrasat maid mii ieža ráhkadit, eai álo leat nu čalbmáičuohcci čábbát. Norgalaš báikkít dávjá ilbmet soaitima vuollásaš čoakkáldahkan.

Árgabeaieanadat – mas olbmot ássat ja barget – lea vuos ja ovddimusat gielddaid bargosuorgi, beroškeahhtá das leažžágo imašlaš čáppat vai áibbas dábálaš. Eurohpalaš eanadatkonvenšuvdna galgá nanusmahttit olbmuid diđolašvuoda das, man dehálaš eanadat lea sin eallindássái ja báikkálaš servodagaide, ja das makkár nuppástusaid olmmošlaš doaimmat dagahit dasa. Eanadatkonvenšuvdna sáhtá min veahkehit buoridit gávpogiid ja giliid eallindási dábálaš gielddalaš ja guvllolaš plánaiguin mat leat plána- ja huksenlága vuodul.

Loga maiddái dárogielat gihppaga man namma lea «Den europeiske landskapskonvensjonen – Hverdagslandskapet»

Davvisámegiel gihppaga ulbmil lea ahte sámi eiseválddiide, berošteaddjiide ja máhttobirrasiid

eanadatkonvenšuvdna galgá leat olámuttos. Min doaivu lea ahte dat veahkkin nanusmahtta olbmuid diđolašvuoda sámiid eanadagas – mii lea Sápmi.

Sápmi lea nugo diehtit viiddis guovlu mii lea juhkkjuvvon njealji riikii: Norgii, Ruttii, Supmii ja Ruššii. Muhto oppalohkái sámi álbmot lea dušše unna unnitlogoš. Sámiin earislaš nationála čearddat leat sámiid ektui stuorra eanetlohku.

Ollu sámiin ruohtasat leat dan eanadagas masa sin máttut guđde luottaideaset. Govvii gullet Sámi rievddaldusat ja šládjes eallindilálašvuodát ja eallineavttut. Sámi kultureanadagas danne lea stuorra mearkkašupmi, go galgat sealluhit sámi ihčodaga ja kultuvrra, ja nanusmahttit ja joatkit historjjálaš ruohttasiid.

Hástalus lea sealluhit dán eanadaga ja dan árvvuid. Go mii searvat ja gulahallat eanadatkonvenšuvnna rávvagiid mielde, de sáhttit ovttaráđiid gávnnahit mo sihke sámiid beroštumiid ja eará servodatvuhtiváldimiid berre nannet gielddalaš ja guvllolaš plánaiguin ja doaimbajuiguin.

Eanadatkonvenšuvdna lea Europaráđi konvenšuvdna eanadaga jierpmálaš gáhttema, geavaheami ja plánema birra, ja seammás dat galgá Eurohpas buoridit ovttasbarggu eanadatáššiin. Davviriikkain Norga, Danmárku, Suopma ja Ruoŧa leat dohkkehan konvenšuvnna. Konvenšuvdna dál čađahuvvo guđege riikkas, ja dat heivehuvvo báikkálaš dilálašvuodaide.

Eanet dieđut:

Birasgáhttendepartemeanta, geahča
www.regjeringen.no/landskapskonvensjonen
Europaráđđi, geahča
www.coe.int/EuropeanLandscapeConvention

Ovdasátni

Eurohparádi lahttostáhtat mat leat soahpan dása,

Vuhtiiválddedettiineaset ahte Eurohparádi áigumuš lea buoridit lahtuidis gaskavuodaid, vai lea vejolaš suodjalit ja ollašuhhtit daid ideálaid ja vuodđojurdagiid mat sis leat oktasaš árbin, ja ahte dán áigumuša lea viggamuš ollašuhhtit erenoamážit soahpamušaiquin ekonomalaš ja soaiála surggiin;

Atnet fuollan oččodit áigái ceavzilis ovdáneami mas leat vuodđun sosiála dárbbuid, ekonomalaš doaimmaid ja birrasa dássidis ja harmonalaš oktavuodát;

Muittus anedettiineaset ahte eanadagas lea deatalaš almmolaš rolla kultuvrralaš, ekologalaš, biraslaš ja sosiála surggiin, ja ahte dat lea dakkár riggodat mii ovddida ekonomalaš doaimmaid, ja dan suodjaleapmi, hálddašeapmi ja plánen sáhtta lassánahttit bargosajiid;

Diđolaččat das ahte eanadat váikkuha báikkálaš kultuvrraid hápmašuvvamii ja ahte dat lea Eurohpa

luondduvuđot ja kultuvrralaš árbbi vuodđooassi, mii ovddida olmmošlaš buresveadjima ja eurohpalaš ihčodaga nanusmahttima;

Dohkkehettiineaset ahte eanadat lea deatalaš oassi olbmuid buori eallimii gos ihkinassii ležžet: juogo gávpotguovlluin dahje boaittobealde, sihke goariduvvon guovlluin ja bures ovdánan guovlluin, ja dakkár guovlluin mat leat adnojuvvon leat erenoamáš čáppa guovlun, ja maiddáid dábálaš guovlluinge;

Vuhtiiválddedettiineaset ahte eandoalu, vuovdedoalu, industriijalaš ja minerála buvttadanvugiid ovddideamit, nugo maiddáid guvllolaš plánen, gávpotplánen, fievrrideapmi, vuodđostruktuvra, turisma ja rekreašuvdnage, ja, muhto dábálat dásis, máilmmi ekonomijja nuppástuvvat leat ollu dáhphusain jođálmahttimin eanadagaid nuppástuhttima;

Dáhtuineaset dávistit almmolašvuoda sávaldahkii beassat návddašit alladásat eanadagaid ja beassat leat mielde aktiiva oasálažžan váikkuheamen eanadagaid geavaheapmái;

Jáhkuineaset ahte eanadat lea guovdilis oassi oktagaslaš ja sosiála buresveadjimii ja ahte dan

suodjaleapmi, hálddašeapmi ja plánen mielddisbuktet vuogitvuodaid ja geatnegasvuodaid juohkehažžii;

Vuhtiiválddedettiinneaset lágalaš teavsttaid mat dál leat riikkaidgaskasaš dásis, namalassii luonddu- ja kulturárbbi suodjaleami ja hálddašeami suorggis, guvllolaš ja viiodatlaš plánema suorggis, báikkálaš iešstivrema ja rádjaraštideaddji ovttasbarggu suorggis, erenoamážit Eurohparáđi **Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats** (Bern, čakčamánu 19. b. 1979), mii sámegillii lea Eurohpa luđolaš ealliid ja lunddolaš duovdagiid gáhttema konvenšuvdna, Eurohparáđi **Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe** (Granáda, golggotmánu 3. b. 1985), mii sámegillii lea Eurohpa arkitektuvrralaš árbbi gáhttema konvenšuvdna, Eurohparáđi **European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage** (Valletta, ođđajagemánu 16. b. 1992), mii lea ođasmahttojuvvon ja mii sámegillii lea Arkeologalaš árbbi gáhttema konvenšuvdna, **European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities** (Madriida, miessemánu 21. b. 1980), mii sámegillii lea Eurohpalaš skovvi mas lea sárgojuvvon territorialaš servodagaid dahje eiseválddiid rádjaraštideaddji ovttasbarggu

konvenšuvdna ja dan lassebeavdegirjjit, **European Charter of Local Self-government** (Strasburga, golggotmánu 15. b. 1985), mii sámegillii lea Eurohpalaš vuodđočála iešmearrideami birra, Convention on Biological Diversity (Rio, geassemánu 5. b. 1992), mii sámegillii lea Biologalaš šláddjiivuođa konvenšuvdna, Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (Pariisa, skábmamánu 16. b. 1972), mii sámegillii lea Máilmmi kultur- ja luondduárbbi gáhttema konvenšuvdna, Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice on Environmental Matters (Aarhus, geassemánu 25. b. 1998), mii sámegillii lea konvenšuvdna mii addá vejolašvuoda oažžut dieđuid, beassat searvat almmolaš áššiid mearrideapmái ja vejolašvuoda birasáššiin lágastallat;

Dohkkehettiineaset ahte eurohpalaš eanadagaid válljodat ja šláddjiivuohta leat oktasaš riggodagat, ja ahte deatalaš lea ovttasráđiid daid suodjalit, hálddašit ja plánat;

Dáhtuineaset ásahit ođđa neavvu aiddonassii Eurohpa buot eanadagaid suodjaleami, hálddašeami ja plánema várás,

Leat soahpan ná:

Kapihtal I – Oppalaš eavttut

Artihkal 1 – Definišuvnnat

Konvenšuvnna várás:

- a «**Eanadat**» (landscape) mearkkaša guovllu, nugo dan áddejit olbmot, man iešvuohta lea luondduvuđot ja/dahje olmmošlaš fáktoriid doaimama ja daid gaskasaš doaimama boadus;
- b «**Eanadatpolitihkka**» (landscape policy) mearkkaša dohkálaš almmolaš eiseválddiid cealkámuša oppalaš vuodđojurdagiid, strategiijaid ja láidagiid birra mat dahket vejolažžan čadhit sierra doaimabijuid maid ulbmil lea suodjalit, hálddašit ja plánet eanadagaid;

- c «**Eanadatválljodaga ulbmil**» (landscape quality objective) mearkkaša, dihto eanadaga várás, dohkálaš almmolaš eiseválddiid sádnema daid áŋgiruššamiid birra mat sin almmolašvuodas leat biraseanadaga iešvuodaid birra;
- d «**Eanadatgáhtten**» (landscape protection) mearkkaša doaimmaid mat galget bisuhit ja áimmahuššat eanadaga sierralágan ja mihtilmas mearkkaid, nugo eanadaga árbeárvu dan bealušta, mii lea boahtán dan luondduvuđot hámis ja/ dahje olbmuid doaimmain;
- e «**Eanadathálddašeapmi**» (landscape management) mearkkaša doaimma, namalassii ceavzilis ovdáneami perspektiivvas, mii galgá sihkkarastit eandadaga jeavddalaš bisuheami, nu ahte sosiála, ekonomalaš ja biraslaš proseassaid nuppástuhttimat stivrejuvvojit ja heivehuvvojit;
- f «**Eanadatplánen**» (landscape planning) mearkkaša čavgadit ovddasgeahčči doaimmaid mat galget buoridit, divvut ja hábmet eanadagaid.

Artihkal 2 – Viidodat

Dán artihkkala 15 eavttu vuodul dát konvenšuvdna gusto oasehasaid olles eanaviidodahkii ja guoská meahcceguovlluide, boaittoguovlluide, gávpot- ja gávpotbirrasaš guovlluide. Dat fátmasta eatnamiid, sáivačáziid ja mearraviidodagaid. Dat guoská dakkár eanadagaide maid lea vejolaš atnit erenomážin, ja daiddage mat leat dábálaččat dahje goariduvvon.

Artihkal 3 – Áigumušat

Dán konvenšuvnna áigumušat leat ovddidit eanadat-suodjaleami, -hálddašeami ja -plánema, ja organiseret enadatáššiid eurohpalaš ovttasbarggu.

Kapihtal II – Riikkalaš doaimmabijut

Artihkal 4 – Ovddasvástádusaid juogadeapmi

Guhtege oasehas galgá čadahiit dán konvenšuvnna, erenoamážit artihkkaliid 5 ja 6, iežas váldesuorggis, iežas vuodđolágalaš prinsihpaid ja hálldahaslaš ortnegiid mielde, ja čuovvut vuollásašvuoda vuodđojurdaga, vuhtiiválddedettiinis European Charter of Local Self-government nammasaš vuodđočállaga. Heajuškeahhtá dán konvenšuvnna eavttuid guhtege oasehas galgá heivehit dán konvenšuvnna iežas politihkkii.

Artihkal 5 – Oppalaš doaimmabijut

Guhtege oasehas galgá:

- a dohkkehit lágaide eanadagaid leat olbmuid deataleamos birasoassin, ja nu dovddahit sin oktasaš kultur- ja luondduárbbi šláddjiivuoda, ja sin ihčodaga vuodđun;
- b vuodđudit ja čadahiit dakkár eanadatpolitihka man ulbmil lea eanadaga suodjalit, hálldašit ja plánet geavahettiinis dihto doaimmabijuid maid artihkal 6 namaha;
- c ásahit searvanvugiid dábálaš olbmuide, báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiide, ja eará oasehasaide geain lea beroštupmi čilget ja čadahiit dakkár eanadatpolitihka maid paragrafa b namaha dás bajábealde;
- d heivehit eanadaga iežas guovlo- ja gávpotplánema politihkkii ja iežas kultuvrralaš, biraslaš, eanadollolaš, sosiála ja ekonomalaš politihkkii, nugo earáge politihkkii mas vejolaččat lea njulges dahje gávvnadis váikkuhus eanadahkii.

Artihkal 6 – Sierra doaimbajijut

A Diđolašvuoda lassánahttin

Guhtege oasehas váldá badjelasas lasihit siviila servodaga, bođolaš organisašuvnnaid, ja almmolaš eiseválddiid diđolašvuoda eanadagaid mávssolašvuodas, daid rollas ja nuppástusain.

B Hárjeheapmi ja oahpaheapmi

Guhtege oasehas váldá badjelasas:

- a oahpahit áššedovdiid mat sáhttet árvvoštallat eanadagaid ja daid doaimmaid;
- b ovddidit mánggasuorggat hárjehallanprográmmaid eanadatpolitihkas, dan suodjaleamis, hálddašeamis ja plánemis, mat leat bođolaš ja almmolaš surggiid áššedovdiid várás, ja áššáigullelaš ovtastumiid várás;
- c ovddidit skuvla- ja universitehtakurssaid mat, namalassii áššáigullelaš fáddasurggiin, váldet ovdan daid árvvuid mat čatnasit eanadagaide, ja daid áššiid mat vulget eanadagaid suodjaleamis, hálddašeamis ja plánemis.

C Dovdán ja árvomeroštallan

- 1 Go berošteaddji oasehasat servet árjjalaččat, nugo artihkal 5.c gáibida, ja áigumušain buoridit máhtu iežaset eanadagaid birra, de guhtege oasehas galgá:
  - a *i* dovdát iežas eanadagaid miehtá iežas hálddašanviidodaga;
  - ii* guorahallat daid iešvuodaid ja daid fámuid ja čuohcimiid mat nuppástuhttet daid;
  - iii* vuhtiiváldit nuppástusaid;
  - b meroštallat dovdájuvvon eanadagaid árvvu, vuhtiiválddedettiin erenoamáš árvvuid maid berošteaddji oasehasat ja áššáiguoskevaš álbmot bidjet daidda.
- 2 Dáid dovdájeaddji ja meroštalli vuigiid galget vásáhusaid ja bargovuigiid lonohallamat stivret, nugo oasehasat eurohpalaš dásis guđet čuvvot artihkkala 8 leat organiseren daid.

D Eanadatválljodaga ulbmilat

Guhtege oasehas váldá badjelasas mearridit eanadatválljodaga ulbmiliid daid eanadagaid várás maid lea dovdán ja meroštallan, go vuos lea gulaskuddan almmolašvuoda oaiviliid artihkkala 5.c mielde.

E Čađaheapmi

Eanadatpolitihka čađaheapmái guhtege oasehas váldá badjelasas geavahišgoahit neavvuid maiguin sáhtta suodjalit, hálddašit ja/dahje plánet eanadaga.

Kapihtal III – Eurohpalaš ovttasbargu

Artihkal 7 – Riikkaidgaskasaš politihkka ja prográmmat

Oasehasat váldet badjelasaset áigumuššan bargat ovttasráđiid riikkaidgaskasaš politihkaid ja prográmmaid eanadatáššiiguin ja rávvet, gokko heive, eanadatáššiid vuhtiiváldima daidda oassin.

Artihkal 8 – Guoibmálas veahkeheapmi ja dieđuid lonohallan

Oasehasat váldet badjelasaset áigumuššan bargat ovttasráđiid beavttálmahttit doaibmabijuid maid konvenšuvnna eará artihkkalat namahit, ja erenoamážit:

- a addit guhtet guoibmáseaset teknihkalaš ja dieđalaš veahki eanadatáššiin čohkkedettiineaset ja lonohaladettiineaset vásáhusaid, ja dutkanprošeavttaid bohtosiid;
- b buoridit eanadatáššedovdiid lonohallamiid erenoamážit oahpahusa ja diehtujuohkima várás;
- c lonohallat gaskaneaset buotlágan dakkár dieđuid mat leat konvenšuvnna eavttuid mielde.

Artihkal 9 – Rádjarasttideaddji eanadagat

Oasehasat galget movttiidahttit rádjarasttideaddji ovttasbarggu báikkálaš ja guvllolaš dásis ja, dárbbu mielde, válmmaštit ja čađahit oktasaš eanadatprográmmaid.

Artihkal 10 – Konvenšuvna čađaheami goziheapmi

- 1 Dáláš fámuiduhttojuvvon Áššedovdiidlávdegottiid mat gullet Eurohparáđi vuodđolága artihkkalii 17, galgá leat nammadan Eurohparáđi Ministariid-lávdegoddi, vai daid geatnegasvuohta lea gozihit konvenšuvna čađaheami.
- 2 Áššedovdiidlávdegottiid juohke čoahkkima vuodul Eurohparáđi válđočáli galgá doaimmahit raportta čađahuvvon barggu ja konvenšuvna doaibmama birra Ministariidlávdegoddái.
- 3 Áššedovdiidlávdegottit galget ovddidit Ministariidlávdegoddái eavttuid maid vuodul juolludit ja hálldašit Eurohparáđi eanadatbálkkašeami.

Artihkal 11 – Eurohparáđi eanadatbálkkašeapmi

- 1 Eurohparáđi eanadatbálkkašeapmi lea gudnejahttin maid lea vejolaš čájehit báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiide ja sin joavkkuide mat leat álggahan, namalassii konvenšuvna oasehasa eanadatpolitihkkan, dakkár politihka dahje doaibmabijuid

mat suodjalit, hálldašit ja/dahje plánejit sin eanadaga, ja mat leat duodaštuvvon leat bissovaččat beaktilat, ja danne heivejit ovdamearkan Eurohpa eará guvllolaš eiseválddiide. Gudnejahttin sáhttá maid čájehuvvot eiseválddiid olggobeallásaš organisašuvnnaide mat leat erenoamáš meakkašahtti láhkai ovddidan eanadaga suodjaleami, hálldašeami ja plánema.

- 2 Eurohparáđi eanadatbálkkašeami ohcamušaid galget oasehasat sáddet Áššedovdiidlávdegottiide maid artihkal 10 namaha. Áššáigulleaš ráđjarasttideaddji báikkálaš ja guvllolaš eiseválddit ja áššáigulleaš báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiid joavkkut sáhttet ohcat bálkkašeami jos sii ovttasráđiid hálldašit eanadaga mas lea sáhka.
- 3 Artihkal 10 namahan Áššedovdiidlávdegottiid árvalusaid vuodul Ministariidlávdegoddi galgá mearridit ja almmuhit Eurohparáđi eanadatbálkkašeami juolludanákkaid, čuovvut gustojeaddji njuolggadusaid ja juolludit bálkkašeami.
- 4 Eurohparáđi eanadatbálkkašeami juolludeami ulbmil lea movttiidahttit sin guđet ožžot bálkkašeami ollašuhttit áššáiguoskevaš eanadatguovlluid ceavzilis suodjaleami, hálldašeami ja/dahje plánema.

Kapihtal IV – Loahpalaš ráddjehusat

Artihkal 12 – Gaskavuohta eará neavvuiguin

Dán konvenšuvnna eavttut eai galgga láivudit eana-datsuodjaleapmái, -hálddašeapmái ja -plánemii guoski čavgadat eavttuid, maid dáláš dahje boahhtevaš riikkalaš dahje riikkaidgaskasaš geatnegahtti neavvut siskildit.

Artihkal 13 – Vuolláičála, dohkkeheapmi ja fámuiduhttin

- 1 Konvenšuvdnii galget Eurohparáđi lahtto-stáhtat sáhttit vuolláičállit. Dat galgá leat daidda vuolláičálihahtti, dohkkehahtti dahje doarjjohahtti. Vuolláičállima, dohkkeheami dahje doarjuma duodaštusaid galgá Eurohparáđi válđočállu vurrkodit.
- 2 Konvenšuvdna galgá fámuiduvvat vuosttamuš beavvi dan mánuš mii dastánaga čuovvu vássán

golmma mánnosaš áigodaga maŋŋágo Eurohparáđi logi lahttostáhta leat dovddahan iežaset dohkkehit konvenšuvnna geatnegahttimiid mannan teakstaoasi eavttuid mielde.

- 3 Guđege ihkinas vuolláičállii stáhta dáfus, mii lea dovddahan iežas dohkkehit konvenšuvnna geatnegahttimiid, konvenšuvdna galgá fámudivvat vuosttamuš beaivvi dan mánuš mii čuovvu maŋŋágo golbma mánu leat vássán dan beaivvi rájjs go konvenšuvnna vuolláičállima, dohkkeheami ja doarjuma duođaštusat addojuvvojedje vurkkodeapmái.

Artihkal 14 – Searvan

- 1 Maŋŋágo dát konvenšuvdna lea fámudivvan, Eurohparáđi Ministariidlávdegoddi sáhhtá bovdet Eurohpa servodaga ja guđege eurohpaláš stáhta ihkinassii, mii ii leat Eurohparáđi lahttu, searvat konvenšuvdnii jienastaneanetloguin nugo Eurohparáđi vuodđolága artihkal 20.d eaktuda, ja daid stáhtaosehasaid ovttajienalaš jienasteami vuodul, main lea vuoigatvuolta čohkkát Ministariidlávdegottis.

- 2 Guđege stáhta dohkkeheami dáfus, dahje Eurohpa servodat vejolaš dohkkeheami dáfus, dát konvenšuvdna galgá fámudivvat vuosttamuš beaivvi dan mánuš mii čuovvu maŋŋágo golbma mánu leat vássán dan beaivvi rájjs go konvenšuvnna vuolláičállima, dohkkeheami ja doarjuma duođaštusat addojuvvojedje Eurohparáđi váldočállii háldui vurkkodeapmái.

Artihkal 15 – Territoriála geavaheapmi

- 1 Mii stáhtaid fal ihkinassii dahje Eurohpa servodat sáhhtá, vuolláičáledettiin dahje go vuolláičállima, dohkkeheami, doarjuma dahje searvama duođaštusat addojuvvojit vurkkodeapmái, dárkileappot mearridit eanaviidodaga dahje eanaviidodagaid maid várás konvenšuvdna geavaheapmi.
- 2 Mii oasehasaid ihkinassii sáhhtá, goas ihkinassii maŋŋá, go ovddida Eurohparáđi váldočállái julggaštusa, viiddidit dán konvenšuvnna geavaheami eará territoriaide maid dát konvenšuvdna čilge dárkileappot. Konvenšuvdna galgá dakkár territoria várás fámudivvat

vuosttamuš beaivvi dan mánuš mii čuovvu maŋŋágo golbma mánu leat vássán dan beaivvi rájis go válđočállii vuostáiválddii julggaštusa.

- 3 Guđe ihkinas julggaštusa mii namahuvvo guovtti ovddit teakstaoasis, mii guoská mange eanaviidodahkii maid dakkár julggaštus namaha, lea vejolaš ruoktot geassit go dieđihuvvo das Eurohparáđi válđočállái. Dakkár ruokotgeassin galgá fámudivvat vuosttamuš beaivvi dan mánuš mii čuovvu maŋŋágo golbma mánu leat vássán dan beaivvi rájis go válđočállii vuostáiválddii julggaštusa.

Artihkal 16 – Cuiggodeapmi

- 1 Guhte ihkinas oasehas sáhtta, goas ihkinassii, cuiggodit dán konvenšuvnna dieđihemiin maid sádde Eurohparáđi válđočállái.
- 2 Dakkár cuiggodeapmi galgá fámudivvat vuosttamuš beaivvi dan mánuš mii čuovvu maŋŋágo golbma mánu leat vássán dan beaivvi rájis go válđočállii vuostáiválddii cuiggodeami.

Artihkal 17 – Divodeamit

- 1 Guhtege oasehas dahje Áššedovdiidlávdegottit, maid artihkal 10 namaha, sáhttet árvalit dán konvenšuvdnii divodusaid.
- 2 Juohke divodanárváluš galgá dieđihuvvot Eurohparáđi válđočállái guhte dasto dan ovddida Eurohparáđi lahttostáhtaide, eará oasehasaide, ja juohke eurohparálaš stáhtii mii ii leat dan lahttu, muhto mii lea bovdejuvvon searvat dán konvenšuvdnii artihkkala 14 eavttuid vuodul.
- 3 Áššedovdiidlávdegottit maid artihkal 10 namaha, galget iskat divodanárválušaid ja lágídit Ministariidlávdegoddái dohkkeheapmái dan teavstta maid eanetlohkosaš golbma njealjádasa oasehasaid ovddasteaddjiin leat dohkkehan. Go Ministariidlávdegoddi lea dohkkehan teavstta dáinna eanetloguin maid Eurohparáđi vuodđolága artihkal 20.d eaktuda ja daid stáhtaoasehasaid ovttajenalaš jienastemiin, main lea vuoigatvuohta čohkkát Ministariidlávdegottis, de dat teaksta galgá ovddiduvvot oasehasaide dohkkeheapmái.

4 Juohke divodeapmi galgá daid oasehasaid dáfus guđet leat dan dohkkehan, fámuiduvvat vuosttamuš beaivvi dan mánuš mii čuovvu maŋŋágo golbma mánu leat vássán dan beaivvi rájis go Eurohparáđđái gullelaš golbma lahttostáhta leat dieđihan iežaset dohkkeheami váldočállái. Juohke dakkár oasehasa dáfus mii dan maŋŋá dohkkeha, dakkár divodus galgá fámuiduvvat vuosttamuš beaivvi dan mánuš mii čuovvu maŋŋágo golbma mánu leat vássán dan beaivvi rájis go dat namahuvvon oasehas lea dieđihan iežas dohkkeheami váldočállái.

Artihkal 18 – Dieđiheamit

Eurohparáđi váldočállii galgá dieđihit Eurohparáđi lahttostáhtaide, juohke Eurohpa servodaga stáhtii mii lea searvan dán konvenšuvdnii, namalassii:

- a juohke vuolláičállima;
- b juohke vuolláičállima, dohkkeheami, doarjuma dahje searvama neavvu mii lea biddjojuvvon su vurkkodeapmái;
- c juohke beaivvi go dát konvenšuvdna fámuiduvvá artihkkaliid 13, 14 ja 15 mielde;

- d juohke julggaštusa mii ovddiduvvo artihkkala 15 vuodul;
- e juohke cuiggodeami mii ovddiduvvo artihkkala 16 vuodul;
- f juohke divodanárvalusa, juohke divodeami mii čađahuvvo artihkkala 17 vuodul ja beaivvi go dat fámuiduvvá;
- g juohke lága, fuomášuhttima, dieđiheami, dahje oktavuodaváldima dán konvenšuvnna olis.

Duodaštussan mas vuolláičállit, geaidda dasa lea rievttuid addojuvvon váldi, leat namaset bidjan dán konvenšuvdnii.

Mearriduvvon Firenze-gávpogis, odne golggotmánu 20. b. 2000, engelasgillii ja ránskkagillii, guktot teavsttat leat ovttađássásaččat doallevaččat, oktat gáhppálahkan mii galgá vurkkoduvvot Eurohparáđi vuorkkáin. Eurohparáđi váldočállii galgá sáddet duodaštuvvon kopiija Eurohparáđi guhtiige lahttostáhtii ja juohke stáhtii dahje Eurohpa servodahkii mii lea bovdejuvvon searvat dán konvenšuvdnii.

Čilgejeaddji raporta

I. Konvenšuvnna álggut

1. Njukčamánu jagi 1994, moadde mánu ovdal Eurohparáđi báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiid kongreassa (CLRAE) vuosttamuš dievasčoahkkima, Eurohpa báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiid Bissovaš

konfereánssa, mii bođii dan ovdal, dohkkehii Resolušuvnna 256 (1994) Gaskameara guovvluid goalmát konferánssas. Dán teavsttas Bissovaš konferánssa ávžžuhii iežas manisboahtti doaibmagotti, namalassii CLRAE, «*hábmēt, Gaskameara eanadaga vuodđočállaga vuodul – maid Sevilas dohkkehedje Andalusia (Espánnjas), Languedoc-Roussillona (Ránskkas) ja Toskána (Itálias) guovllut – konvenšuvnna hálddašeami ja suodjaleami álgoráhkadusa Eurohpa luondduvuđot ja kultuvrralaš eanadahkii oppalohká*».

2. Jagi maŋŋá, dávistussan Eurohpa birasministariid vuosttamuš konferánsas mii dollojuvvui Dobříš-gáv pogis geassemánu jagi 1991, Eurohpa Lihtu eurohpaláš birasdepartemeanta almmuhii *Europe's environment: the Dobříš assessment* nammasaš meroštallama, mii čiekŋaleappot guorahallá Eurohpai viidát mearkkašumis gullelaš birrasiid diládaga ja vejolašvuodaid. Kapihtal 8 giedahallá eanadagaid, ja dan loahppajurdagat dovddahit doaivvan ahte Eurohparáđđi vuolgá njunnošii hábmet Boaittoguovlluid eanadagaid eurohpaláš konvenšuvnna.
3. Jagi 1995 Máilmmi seailuhanlihttu (World Conservation Union, IUCN) nammasaš ovtastus almmuhii «Eallima párkkat: Eurohpa gáhttejuvvon guovlluid doaibmajut» nammasaš dokumeantta, man dorjo, earret earáid, Ruottilaš birassuodjalanministeria, Hollándda eanadoalu guvllolaš plánemiid ja guolástusaid departemeanta, Norgga birasgáhttendepartemeanta, Brihttalaš boaittoguovlluid kommišuvdna, Duiskka biras-, luonddugáhtten- ja atomareaktoriid sihkarvuoda departemeanta, Ránskka birasdepartemeanta ja Máilmmi luđolaš ealliid foanda (WWF). Dát teaksta doarju almmolaččat riikkaidgaskasaš konvenšuvnna mii gáhttešii Eurohpa boaittoguovlluid eanadaga, searvadettiinis dasa Eurohparáđi.
4. Dáid rávvagiid ja lassáneaddji sosiála gáibádusaid vuodul CLRAE mearridii hábmet Eurohpa eanadatkonvenšuvnna Eurohparáđi ministariid-lávdegotti dohkkeheapmái. Čakčamánu jagi 1994 CLRAE nammadii *ad hoc* dahje gaskaboddasaš skovvenjoavkku man oasálaččat ledje CLRAEii gullelaš Báikkálaš eiseválddiid kámmára ja Guovlluid eiseválddiid kámmára lahtut. Dát joavku čoaikkaniid vuosttas geardde skábmamánu dán jagi. Gulaskuddama ja searvama vuodđojurdaga mielde máŋga riikkaidgaskasaš, riikkalaš ja guvllolaš doaibmagotti ja prográmma bovdējuvojedje searvat joavkku bargui. Daid searvvis ledje Eurohparáđi parlamentára čoaikkina ja Kulturárbbi lávdegoddi (CC-PAT), Eurohparáđi doaimmaid lávdegoddi mii lea biologalaš ja eanadatlaš šládđjii vuoda suorggi (CO-DBP) várás, Unesco máilbmeárbbi lávdegoddi (IUCN), Guovlluid lávdegoddi ja Eurohpalihtu kommišuvdna, ja Oppa-eurohpaláš biologalaš ja eanadatlaš šládđjii vuoda strategii ja Andalusia-guovllu (Espánnjas), Languedoc-Roussillon guovllu (Ránskka) ja Toskána guovllu (Itálias) doaimmahat.

5. Vuhtiiválddedettiinis fáttá dieđalaš mohkkáivuoda ja dan rievddaldeaddji gieđahallama riikkalaš lágain, de joavku dárkkilit gárvvistii válmmašteaddji dokumeanttaid, namalassii dievas veršuvnna skovvejuvvon konvenšuvnna eahpelágalaš gillii ja eurohpaláš eanadatlágáid buohtastahtti guorahallama. Guorahallama ulbmil lei čielggadit Eurohparáđi lahttostahtaid eanadatgáhttema, -hálddašeami ja -plánema lágalaš dili ja geavadiid.

6. Dasto vel joavku dađistaga čujuhii barggustis dáláš riikkalaš ja riikkaidgaskasaš lágalaš neavvuide mat leat dán suorggis. Neavvut leat Unesco máilmmi kultuvrralaš ja luondduvuđot árbbi suodjaleami vástesaš konvenšuvdna, Eurohpa arkitektuvrralaš árbbi suodjaleami vástesaš konvenšuvdna, Eurohpa luđolaš ealliid ja lunddolaš duovdagiid suodjaleami vástesaš konvenšuvdna, arkeologalaš árbbi suodjaleami vástesaš eurohpaláš konvenšuvdna, Ministariidlávdegotti rávvagat 95 (9) kultuvrralaš eanadatguovlluid mánggaoasat seailluheami hárrái, namalassii eanadatpolitihka oassin, ja Ministariidlávdegotti rávvagat 79 (9) dovđán- ja árvvoštallankoartta hárrái mii lea luondduvuđot eanadagaid suodjaleami várás, Gaskameara eanadaga vuodđočála, Eurohpa servodaga eanadoalu

buvttadanvugiid lágalaš stivren, mii soahpá boaittoguovlluid birrasa suodjaleapmái ja seailluheapmái, Eurohpa servodaga rávagohčus luđolaš ealliid duovdagiid ja luđolaš ealliid ja šattuid seailluheami hárrái, Eurohpa servodaga rávagohčus birrasii váikkuheadđji áššiid meroštallama hárrái, ja eará deađalaš riikkalaš, Eurohpa servodahkii gullevaš ja riikkaidgaskasaš neavvut.

7. Demokratiijadárbbu geažil, ja eanadatárvvuid ja eanadahkii gáibádusaid erenoamáš luonddu ja eanadaga sláddjiivuoda ja rievddalmasvuodaid geažil, de skovvenjoavku čađahii guokte gulaskuddama Strasbourg-gávpogis, namalassii oassin iežas gulaskuddanprográmmas, skovvejuvvon konvenšuvnna birra. Ovddit gulaskuddamii, mii lei skábmamánu 8. ja 9. b. 1995, serve berošteaddji riikkalaš ja guvllolaš dieđalaš doaimmagottit, sihke bođolaš ja almmolaš dakkárat, ja vel Eurohpa eiseválddiid olggobeallásaš berošteaddji organisašuvnna; manjit gulaskuddan, mii lei njukčamánu 24. b. 1997, lágiduvvui berošteaddji riikkaidgaskasaš organisašuvnnaid ja guvllolaš eiseválddiid várás.

8. Dáid gulaskuddamiid maŋŋá, namalassii njealját dievasčoahkkimisttis Strasbourg-gáv pogis, mii lei geassemánu 3. beaivvis 5. beaivái 1997, CLRAE dohkkehii Eurohpa eanadatkonvenšuvnna álgohámi Resolušuvnnastis 53 (1997). Skovvejuvvon konvenšuvdna, mii lea čállojuvvon eahpelágalaš gillii, ja eurohparaš eanadatlágaid buohtastahtti guorahallan, mii lea juo namahuvvon, biddjojuvvonedje ovdan resolušuvnna čilgejeddji memorándii lassediehtun (CG (4) 6, oassi II).
9. Maiddái njealjátge dievasčoahkkimisttis, rekommendašuvnnas dahje rávvagis 31 (1997), CLRAE ávžžuhii Resolušuvnnastis 53 (1997) Ráđi parlamentára čoahkkima guorahallat Eurohpa eanadatkonvenšuvnna álgohámi ja cealkit oaivilis ja, jos leaš vejolaš, doarjut dan. Seamma láhkai ávžžuhuvvui Eurohpa lihtu Guovlluid lávdegoddi cealkit eanadatkonvenšuvnna álgohámi hárrái oaivilis ja doarjut dan.
10. Ovdalگو árvalii Eurohpa eanadatkonvenšuvnna dohkkeheami Ministariidlavdegoddái, de CLRAE fas mearridii resolušuvnnastis 53 (1997) gulaskuddat áššáigullelaš riikkalaš departemeanttain. Danne dat ávžžuhii skovvenjoavkku lágidit gulaskud-
- dankonferánssa departemeanttalaš ovddasteaddjiide ja stuoribuš riikkaidgaskasaš ja eiseválddiid olggobealláš organisašuvnnaide main lea teknikkalaš áššedovdi máhttu eanadatášiin.
11. Dannego Itália kulturárbbi ja biraslaš riggodagaid departemeanta lei bovden konferánssa lágideami Itáliai, de dat dollojuvvui Firenze-gáv pogis čuoŋománu 2. beaivvis 4. beaivái 1998.
12. CLRAE gulaskuddankonferánssa lihkostuvai oážžut áigái huksejeddji divaštallama daid riikkalaš eiseválddiiguin main lea ovddasvástáduš Eurohparáđi lahttoriikkaid eanadatášiin. Oppalohkái, dainnago nuppe bealis skovvenjoavku ja dan doarju áššedovdit ja nuppe bealis departemeantaid ovddasteaddjit guđet ovddasvástidedje eanadatášiin, lonohalle gaskaneaset oaiviliid rabas, eahpeformála vuogi mielde, de CLRAE lihkostuvai áddet maid riikkat gáibidedje dain oktasaš riikkaidgaskasaš lánkanjuolggadusain mat ásahuvvojit sin eanadagaid suodjaleami, hálddašeami ja plánema várás.
13. Firenze-gáv poga konferánssa hirbmat movttidahtti bohtosiid geažil ja searvi riikkaidgaskasaš

doaimmagottiid positiiva oainnuid geažil, maid dat dovddahedje konvenšuvnna álgohámi' hárrái, ja go vel vuhtiiváldojuvvojit dat árvalusat mat bohte ovdan gulaskuddamiin, de bargojoavku ráhkadii Eurohpa eanadatkonvenšuvnna loahpalaš hámi dakkár árvalushápmiin mii biddjojuvvui CLRAE ovdii dohkkeheapmái dan viđat dievasčoahkkimii (Strasbourg, miessemánu 26-28. b. 1998).

14. Dán loahpalaš árvalushámis, maid Kongreassa dohkkehii miessemánu 27. b. 1998 (Recommendation 40 (1998)), lea jearaldat Eurohparáđi Ministariidlávdegoddái, sáhhtágo guorahallat Eurohpa eanadatkonvenšuvnna árvalushámi dainna áigumušain ahte dan dohkkehít Eurohparáđi konvenšuvdnan, jos vejolaš árbeaŋgiruššamis maid

Fuom :

(1) The Council of Europe's Parliamentary Assembly and Cultural Heritage Committee, the European Union's Committee of the Regions, Unesco's World Heritage Committee, the World Commission on Protected Areas and the Commission on Environmental Law of the World Conservation Union (IUCN) bukte ovdan almmolaš oaviliid Firenze-konferánsas. Arvat eiseválddiid olggobeallásaš organisašuvnnahtge, main lea teknihkalaš máhttu eanadathálddašeamis, dovddahedje konferánsas oiddolaš oaviliid álgoskoválaš konvenšuvnna birra.

stáhta ja eiseválddiid njunnošat ledje ohcalan Eurohparáđi nuppi alimusdásat čoahkkimis golggotmánus jagi 1997.

15. Rávvagis maid ávžžuhuvvo Eurohparáđi parlamentára čoahkkinn doarjut Eurohpa eanadatkonvenšuvnna árvalushámi dainna áigumušain ahte Ministariidlávdegoddi dan dohkkeha.
16. ležaset 641. čoahkkimis (čakčamánu 15. beaivvis 18. beaivái jagi 1998) Eurohparáđi ministariid sadjásaččat árvoštalle Rávvaga 40 (1998) ja bivde Eurohparáđi doaimmaid lávdegotti mii lea biologalaš ja eanadatlaš šláddjiivuoda suorggi (CO-DBP) várás, ja Kulturárbbi lávdegotti (CC-PAT) árvoštallat galggašiigo ja berrešiigo Eurohparáđi eanadatkonvenšuvdna dárkilit hábmejuvvot CLRAE eanadatkonvenšuvnna álgoárvalusa vuodul Rávvagis 40 (1998).
17. CC-PAT ja CO-DBP ovddidedje oaviliiddiset guovvamánu 17. b. ja cuoŋománu 19. b. jagi 1999 vuoruset mielde.
18. Dán vuodul, 676. čoahkkimisttis (suoideamánu 1. ja 2. b. jagi 1999), Ministariidlávdegoddi mearridii

FOTO: © LARS H KREMPIG | SAMFOTO

FOTO: © BJØRN JØRGENSEN | SAMFOTO

nammadit eiseválddálaš erenoamáš áššedovdi lávdegotti, mii galgai ovddasvástitidit Eurohpa eanadatkonvenšuvnna skovvemis dan árvalushámi vuodul maid kongreassa lei válmmaštan. Ministariidlávdegoddi ávžžuhii erenoamážit ahte eiseválddálaš erenoamáš áššedovdi lávdegoddi válddášii vuhtii daid artihkkaliid mat giedáhallet doaimmagotti mii goziha konvenšuvnna čađaheami ja Eurohpai beroštahti eanadagaid dovdáma.

19. Dát áššedovdi lávdegoddi čoaħkkaniid golbmii (čakčamánuš ja skábmamánuš jagi 1999 ja ođđajagemánuš jagi 2000) ja bijai ođđasis skovvejuvvon konvenšuvnna CC-PAT ja CO-DBP ovdii ođđajagemánuš jagi 2000. Goappašat lávdegottit ovttasráđiid guorahalle teavstta njukčamánu 10. b. jagi 2000 ja mearridedje dan bidjat Ministariidlávdegotti ovdii oktan čoaħkkimiiddiset raporttain [T-LAND (2000) 4] árvoštallamii ja vejolaš doħkkeheapmái ja vuolláičállima válmmašteapmái.
20. Teavsttaid vuodul mat bohtet ovdan ovdalis namahuvvon raporttas ja Parlamentára čoaħkkima oaiviliid vuodul, ja Eurohpa guvllolaš ja báikkálaš eiseválddiid kongreassa vuodul, mat vuoruset

mielde leat miessemánu 25. b. jagi 2000 manu ja geassemánu 26. b. jagi 2000 manu, Eurohparáđi válđočálli ovddidii konvenšuvnna árvalushámi Ministariidlávdegoddái dohkkeheapmái. Ministariidlávdegoddi dohkkehii konvenšuvnna teavstta suoidnemánu 19. b. jagi 2000 ja mearridii ahte dat galgá leat válmmaš vuolláičállimii golggotmánu 20. b. jagi 2000.

II. Konvenšuvnna ulbmilat ja struktuvra

21. Eurohpa álbmotjoavkkut háliidit ahte politihkka ja láhkamearrádusat mat váikkuhit álbmoga eatnamiidda, galget váldit vuhtii sin sávaldagaid iežaset birrasiid válljodagas. Sin oaivila mielde dán válljodagas lea muhtun muddui dahkamuš daiguin dovduiguin mat čuožžilit sis geahčadettiineaset eatnamiid. Sii leat fuomášan ahte ollu eatnamiid válljodat ja šládđjivuohta leat hedjoneamen ollu sierranas sivaid geažil, ja ahte dat hedjoneapmi čuohcá bahás sin beaivválaš eallimiid válljodahkii.
22. Almmolaš eatnamiidda guoski doaimmat eai sáhte šat dohkkehuvvot leat aivvestassii dutkamuša ja

FOTO: © ESPEN BRATLIE | SAMFOTO

FOTO: © JENS SØLVBERG | SAMFOTO

- dahkamuša suorgi maid áššedovdi dieđalaš ja teknihkalaš joavkkut leat monopolen.
23. Eatnamat fertejit šaddat váldopolitihka dehálaš áššin, dasgo dat leat nu dehálaččat eurohpalaččaid buorredilálašvuhtii guđet eai šat leat mielas dohkkehit ahte sin birrasiid nuppástuhttet dakkár teknihkalaš ja ekonomalaš ovdáneamit maidda sis ii leat ii mihkkege dadjamušaid. Eatnamat beroštahttet buohkaid ja heivejit demokrátalaš gieđahallamiidda, erenoamážit báikkálaš dásis ja guvllolaš dásis.
24. Jos olbmuide addojuvvo aktiiva rolla eatnamiidda guoski mearrádusaid dahkamis, de lea jáhkehahtti ahte sii dovdet iežaset gullevažžan guovlluide ja gávpogiidda main sis leat barggut ja astoáigi. Jos sii lea eambo dadjamuš iežaset birrasiid hárrái, de sii sáhttet nanusmahttit iežaset báikkálaš ja guvllolaš ihčodaga ja mihtilmasvuoda, ja das bohtet bálkán olmmošlaš, sosiála ja kultuvrralaš ollašuttimat. Dátgis ollašuttimat sáhttet vuorusteaset ceavzilit ovddidit ságas leahkki guovllu, dasgo eatnamiid válljodagas lea dehálaš mearkkašupmi ekonomalaš ja sosiála algagiid lihkostuvvamii, juogo almmolaš dásis dahje bođolaš dásis.
25. Konvenšuvnna oppalaš ulbmil lea movtiidahttit almmolaš eiseválddiid Eurohpa miehtá dohkkehit politihka ja doaibmabijuid báikkálaš, guvllolaš, riikkalaš ja riikkaidgaskasaš dásis suodjalan, hálddašan ja plánen dihtii eatnadagaid vai seailluhit ja buoridit eanadagaid válljodaga ja oaččuhit álbmoga, ásusaid ja báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiid dohkkehit eanadaga árvvu ja mávssolašvuoda ja searvat almmolaš dasa guoski mearrádusaide.
26. Bajábealde namahuvvon politihka ja doaibmabijut gokčat buotlágan eanadagaid mat riikkain ležžet. Konvenšuvdna gusto Eurohpa buot osiide, maidda gullet meahcceguovllut, boaittoguovllut, gávpotguovllut ja gávpogiid birrasaš guovllut. Dat ii leat ráddjejuvvon eanadaga juogo kultuvrralaš, olbmuid dahkan dahje luondduvidá osiide: Das lea sáhka buot dain osiin ja daid gaskavuodain.
27. Ahte báikkálaš eiseválddiid almmolaš eanadahkii guoski doaibmanduhkodat viiddiduvvo gokčat oppa riikka territoria, ii mielddis buvttet ahte seamma doaibmabijut ja politihka galget čađahuvvot buot eanadagaide; dáid doaibmabijuid ja dán

politiikka berre leat vejolaš heivehit erenoamáš eanadatšlájaid, mat iešvuodaideaset geažil dárbbasit iešguđetlágan giedahallama báikkálaš dásis, čavgadeamos bisuheami rájis gáhttemii, hálddašeapmái ja plánemii, ja vel njulgestaga luonddu nuppástahttimii. Dáid sierranas giedahallanvugiid geažil sáhtta rahpasit dehálaš sosio-ekonomalaš ovdáneapmi dan guovllus mas ain goasge lea sáhka.

- 28.** Konvenšuvdna gáibida ovddasguvlui geahčči miellaguottu sis buohkain geaid mearráduusat váikkuhit eanadagaid gáhttemii, hálddašeapmái ja plánemii. Das leat vejolaš čuovvumušat almmolaš politiikkii ja almmolaš ja bođolaš daguide mángga suorggis, báikkálaš dási rájis gitta eurohpalaš dássái.
- 29.** Lassin báikkálaš árvui mii dain lea, de Eurohpa eanadagat leat mángga láchai mávssolaččat buot eurohpalaččaide. Eanadagaid atnet alla árvvus báikegotti ja riikkarájaid olggobealde. Dasto leat vel ovttalágan eanadagat rájaid goappáge bealde, mii danne gáibida rájaidrasttideaddji doaibma-bijuid čađahan dihtii doaibmanvuodđojurdagiid. Loahpalaččat, de eanadagaide deaividit juogo buorit dahje bahát váikkuhusat mat leat vuol-

gán proseassain eará sajiin, ja maid riikkaráját eai leat caggan. Danne lea riektá beroštit eanadagas eurohpalaš dásis.

- 30.** Šládjiivuoda ja válljodaga dáfus kultuvrralaš ja lunddolaš árvvut mat čatnasit eurohpalaš eanadagaide, leat oassi Eurohpa oktasaš árbbis, ja danne eurohpalaš riikkain lea geatnegas-vuohta ráhkadit oktasaš eavttuid dáid árvvuid gáhttemii, hálddašeapmái ja plánemii. Duššefal riikkaidgaskasaš konvenšuvdna Eurohparáđi dásis sáhtta leat veahkkín go áigumuš lea juksat dán ulbmila, nu ahte lea lágalaš čujuhus eará riikkaidgaskasaš álgagiidda mat doibmet dán suorggis.
- 31.** Arvat dáláš riikkaidgaskasaš lágalaš neavvut muhtumassii váikkuhit eanadahkii, juogo njulga dahje gávvadit. Dattetge, ii vel gávdno mihkkege riikkaidgaskasaš lágalaš neavvuid mii giedahallá njulga, erenoamážit ja viidát eurohpalaš eanadagaid ja daid gáhttema, vaikko dain leatge hirkmat stuorra kultur- ja luondduárvu, ja vaikko daid ollu vel áitá. Áigumuš konvenšuvnnain lea njulget dan váilivuoda.

32. Riikkaidgaskasaš konvenšuvdna lea dynámalaš lágalaš neavvu, mii ovdána iežas bidjan eavttuid fáttáiguin. Dakkár riikkaidgaskasaš lágalaš neavvu mainna áigumuš lea gieđahallat eanadaga árvvuid ja beroštumiid, galggašii ovdánit mielđálagaid árvvuid ja beroštumiid nuppástusaiguin.

Konvenšuvnnas lea maid ovdamunnin gustot nohkameahttumit ja fámuidahttojuvvot riikkaidgaskasaš organisašuvnna buressivdnádušain, mii dán dáhpáhusas lea Eurohparáđđi.

33. Eurohpalaš eanadatkonvenšuvdna adnojuvvo dáláš riikkaidgaskasaš lágalaš neavvuid ollisteaddjin, ja dakkárat leat:

a Unesco Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, mii sámegillii lea Unesco konvenšuvdna mii gieđahallá máilmmi kultur- ja luondduárbbi gáhttema, (Pariisa, skábmamánu 16 b. 1972);

b Eurohparáđi **Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats**, mii sámegillii lea Eurohpa luđolaš ealliid ja luondolaš duovdagiid gáhttema konvenšuvdna,

(Bern, čakčamánu 19. b. 1979);

c Eurohparáđi **Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe**, mii sámegillii lea Eurohparáđi Eurohpa arkitektuvrralaš árbbi gáhttema konvenšuvdna, (Granada, golggoamánu 3. b. 1985);

d Eurohparáđi **Convention for the Protection of the Archaeological Heritage (revised)**, mii sámegillii lea Arkeologalaš árbbi gáhttema konvenšuvdna (ođasmahttojuvvon), (Valletta, ođđajagemánu 16. b. 1992).

Ja dakkár riikkaidgaskasaš áigagiid ollisteaddjin go Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy, mii sámegillii lea Oppa-eurohpalaš biologalaš ja eanadatšláddjiivuođa strategijja, (Sofia, golggoamánu 25. b. 1995). Eurohpalaš eanadatkonvenšuvdna galggašii dohkkehit ahte vuodđuduvvojit formála gaskavuodat go nu lea heivvolaš konvenšuvnna mekanismmaid ja duoid eará neavvuid dahje áigagiid gaskii.

34. Eurohpalaš eanadatkonvenšuvdna luoitá oasehasaide válljet vugiid mat galget geavahuvvot sin siskkáldas láhkaortnegiin geatnegasvuodaid

ollašuhttimii. Lágalaš, hálddahaslaš, stáhtaruđalaš ja ruhtadilálaš ortnegat maid guhtege riika lea mearridan konvenšuvnna ollašuhttimii, galggašedje heivet nu vuohkkasit go vejolaš riikka árbevieruide. Datge lea dohkkehuvvon, ahte vuollásašvuoda vuodđojurdaga vuodul, mii engelasgillii lea Principle of Subsidiarity, ovddasvástádus eanadahkii guoski doaimma oktavuodas gullá almmolaš eiseválddiide, ii duššefal riikkalaš ja riikkaidgaskasaš dásiin, muhto maiddái báikkálaš ja guvllolaš dásiin.

35. Eurohpalaš eanadatkonvenšuvdna siskkilda ovdasáni ja njeallje váldoosi:

- a** Kapihtal I, čilge konvenšuvnna áigumušaid ja viidodaga, ja vel váldočilgehusaid;
- b** Kapihtal II, logahallá doaimbajibuid mat galget čađahuvvot riikkalaš dásis;
- c** Kapihtal III, logahallá eurohpalaš ovttasbarggu vuodu, doaimbajibuid mat fertejit čađahuvvot riikkaidgaskasaš dásis ja dan lávdegotti rolla man ovddasvástádus lea gozihit konvenšuvnna čađaheami;

d Kapihtal IV, giedahallá konvenšuvnna ja dan sullasaš áššiid dohkkehanvugiid.

III. Mearkkašumit konvenšuvnna eavttuide

OVDASÁTNI

36. Ovdasátni sárgu fáttáid mat leat eurohpalaš eanadatkonvenšuvnna duogábealde, ja deattasta čuovvovaš čuoggáid.

Konvenšuvdna lea oassi Eurohparádi barggus luonddu- ja kulturárbbiin, viidodatlaš plánemiin, birrasiin ja báikkálaš iešstivremin.

Ceavzilis ovdáneami ovddasvástádus mii dovddahuvvui Rio de Janeiro konferánsas, dahká eanadaga vuodđodehálaš jurddašahtti áššin go galgat gávdnat Eurohpa ihčodaga ja šláddjiivuoda speadjalasti luonddu- ja kulturárbbi gáhttemii dássidis gaskavuoda dan seammá árbbi geavaheapmái ekonomalaš resursan maiguin lea vejolaš šaddadit bargosajiid ceavzilis turismma lassáneami oktavuodas.

FOTO: © BÅRD LØKEN | SAMFOTO

Eanadat lea dehálaš oassi birraš ja olbmuid biras eatnamiin sihke gávpogiin ja boaittguovlluin, ležžet dat dal dábálaš eatnamat dahje mihtilmas eatnamat. Danne álbmot ávžžuhuvvo aktiivvalaččat searvat eanadaga hálddašeamái ja plánemii, ja dovdat ovddasvástádusa das mii dáhpuhuvvá eanadahkii.

Eurohparáđi lahttostáhtat, mat leat mielas riikkaidgaskasaš soahpamušaiiguin ovddidit daid ovdagovaid mat leat sin oktasaš árbi, eaiggáduššet eanadateaiggádin mávssolaš opmodaga, ja dakkáračča maid vel lea dárbu eanadaga

FOTO: ©BJØRN JØRGENSEN | SAMFOTO

ollásit gieđahalli lágalaš neavvu vuodul bisuhit ja hálddašit beaktiis riikkaidgaskasaš ovttasbargguin.

KAPIHTAL I – DÁBÁLAŠ EAVTTUT

ARTIHKAL 1 – DEFINIŠUVNNAT

37. Dát artihkal defidne sierranas eavttuid maid konvenšuvdna geavaha sihkkarastin dihtii ahte daid dulkojit ovtta láhkaí buohkat gain lea dahkamuš Eurohpa eanadagaid buresveadjimiin.

38. «Eanadat» defiidnejuvvo, nugo dan áddejit olbmot ja galledeaddjit, avádahkan dahje guovlun main oinnolaš dovdomearkkat ja iešvuohta leat luondduvuđot ja/dahje kulturvuđot (namalassii olmmošlaš) fáktoriid doaibmama bohtosat. Dát definišuvdna speadjalastá dakkár jurdaga, ahte eanadagat ovdánit áiggiid čađa, dainnago luonddu fámut ja olbmot váikkuhit daidda. Dat maid deattasta ahte eanadat lea ollisvuohta, man lundui ja kultuvrii gullevaš oasit mannet fárrolagaid, eaige sierra.

39. Doahpagat «eanadatpolitihkka» (landscape policy) ja «eanadatválljodaga ulbmil» (landscape quality objective) čujuhit daidda muttuid mat leat dan strategiijas maid stáhta ferte hutkat guovtte vuorus:

- «Eanadatpolitihkka» speadjalastá almmolaš eiseválddiid áddema das, ahte lea dárbu hábmet almmolaš eanadatpolitihka. Dat mearrida vuodđodehálašvuođaid, oppalaš vuodđojurdagiid ja strategalaš välljemiid maiguin mearráduusat eanadaga gáhttet, hálldašit ja plánet galget čadahuvvot;

- «Eanadatválljodaga ulbmil», go vuos erenoamáš eanadat lea dovdájuvvon ja válddahaljojuvvon, lea dárkilis muitalus daid luonddueišvuođaid birra, maid báikkálaš olbmot háliidit nuppiid fuomášit sin biras eatnamiin.

40. Artihkal 1 joatká definišuvnnain guđege golmma doahpagii mat dávjá geavahuvvojit konvenšuvnnas: eanadagaid «gáhtten» (protection), «hálddašepmi» (management) ja «plánen» (planning) leat vuodđojurdagat eanadatdoaimmas mat geavahuvvojit dynámalaš ja ovddasguvlui geahčči vuogi mielde.

«Eanadatgáhttemii» gullet doaibmabijut mat galget gáhttet eanadaga dáláš iešvuođa ja välljodaga mat adnojuvvojit alla árvvus mihtilmas luonddu- ja kulturčoahkádusa hámi geažil. Dakkár gáhtten ferte leat aktiiva ja siskkildit ortnegis doalli doaibmabijuid mat seailuhit eanadaga mihtilmas dovdomearkkaid.

«Eanadathálddašepmi» lea juohkelágan doaibmabidju mii čadahuvvo ceavzilis ovdáneami vuodđojurdaga mielde stivren dihtii nuppástusaid maid ekonomalaš, sosiála dahje biraslaš dárbbut

dagahit. Dakkár doaibmajuid áigumuš sáhtta leat eanadaga dahje dan osiid organiseren.

Dat sihkkarastet eanadaga jeavddalaš ortnegis doalu ja ahte eanadat ovdána soahppevaččat ja nu ahte duhtada ekonomalaš ja sosiála dárbbuid. Hálddašanvuohki ferte leat dynámalaš ja viggat buoridit eanadaga válljodaga álbmoga vuordámušaid vuodul.

«Eanadatplánen» lea guorahallama, desáidnema ja huksema formála proseassa mas ođđa eanadagat ráhkaduvvojit ollašuhhtin dihtii olbmuid vuordámušaid geaidda dat gullá. Dasa gullá mielde hábmet heivvolaš plánaprošeavttaid, erenoamážit dain guovlluin maidda nuppástusat leat eanemusat čuohcán ja mat leat bahás vaháguvvan (omd. gávpotravddat, gávpoga biras ja industriála guovllut, ja mearragáddeguovllut). Dakkár plánaprošeavtta ulbmil lea vuodu rájis juo ođđasis hábmet vaháguvvan eanadaga.

41. Juohke eanadatguovllus dan golmmalágan doaimma, namalassii guorahallama, desáidnema ja huksema, gaskasaš dássitvuohča šaddá sorját guovllu luonddus ja das mii lea sohppojuvvon áigumuš guovllu eanadagain boahttevaš áiggi. Muhtun

guovllut sáhttet ánsšážit čavgadeamos gáhttema. Nuppi olggumus geažis fas sáhttet leat guovllut main eanadat lea sakka vaháguvvan ja dárbbša dievas ođđasis hábmema. Eanaš eanadagat dárbbšat ahte juoga dahkkojuvvo mas leat seahká duot golmmalágan doaimma, ja muhtumat dain dárbbšat ahte eiseválddit muhtun muddui seaguhit iežaset dasa mii dahkkojuvvo.

42. Go áigumuš lea gávdnat rivttes dássitvuohča eanadaga gáhttema, hálddašemi ja plánema gaskkas, de galggašii adnojuvvot muittus ahte jurdda ii leat bisuhit dahje galmihit eanadaga dihto sajis dan guhkes ovdáneami mátkkis. Eanadagat leat álo nuppástuvvan ja šaddet ain nuppástuvvat, sihke luonddu iežas proseassaid geažil ja olmmošlaš doaimmaid geažil. Duohtanassii áigumuš galggašii leat nu hálddašit boahttevaš nuppástuvvamiiguin, ahte eanadagat ja daid stuorra šláddjiivohta ja válljodat maid mii árbeht ja maid mii dáhttet seailuhit, dahje juoba buoriditge, seilot baicce go eat divtte daid vaháguvvat.

ARTIHKAL 2 – VIIDODAT

43. Dát artihkal cealká ahte konvenšuvdna gusto oasehasaid olles territoriai ja gokčá luonddu, boaittoguovlluid, gávpotguovlluid ja gávpoga biras guovlluid. Dat gokčá sihke eananguovlluid ja čáhceviidodagaid, ja gusto sihke siseatnamiid čáziide (nugo jávriide ja guovlluide main lea márráčáhci) ja mariidna guovlluide (mearragáddečáziide ja territoriála mearaide).
44. Artihkkala 15 gáržžideapmi čujuha dan vejolašvuhtii mii muhtun riikkain lea orrut geavatteahtta dohkkehuvvon riikkaidgaskasaš soahpamuša automáhtalaččat muhtun territoriaide, erenoamážit mearanuppebeallášaš territoriaide (gč komeantta mii lea artihkkalii 15).
45. Konvenšuvnna sierranas iešvuohta lea ahte dat ii gusto unnibut dábálaš eanadagaide go mihtilmas eanadagaide, dasgo buot dat eanadagat mearrideaddji vuogi mielde váikkuhit eurohpalaš biras guovlluid válljodahkii. Dainna lágiin dábálaš, mihtilmas ja vaháguvvange eanadagat gullet konvenšuvnna viidodahkii. Dát viiddis gustojeaddji fápmu lea vuodustuvvon ná: juohke

eanadat hábme iežas veahkadaga eallinbirrasa; gávpotlaš ja boaittobeal eanadagat mannet mohkkájit latnjalassii; eanaš eurohpalaččat orrot gávpogiin (stuoribuččain dahje unnibuččain), main eanadagat sakka váikkuhit sin eallimiidda; ja boaittobeal eanadagain lea dehálaš sadij eurohpalaš diđolašvuođas. Konvenšuvnna bidjet maid rievttalažžan dat čiekŋalis nuppástusat mat dál čuhcet Eurohpa eanadagaide, erenoamážit gávpogiid biras guovlluide.

ARTIHKAL 3 – ÁIGUMUŠAT

46. Dát artihkal cealká mii konvenšuvnna ulbmil lea, namalassii Eurohpa eanadagaid gáhttet, hálddašit ja plánet riikkalaš doaibmabijuiguin ja soahpamušoasehasaid gaskasaš eurohpalaš ovttasbargguin.
47. Konvenšuvnna kapihtal II (njealját artihkkalis guđat artihkkalii) ja kapihtal III (čihččet artihkkalis oktanuppelogát artihkkalii) gieđahallet riikkalaš doaibmabijuid ja dasto vel eurohpalaš ovttasbarggu.

KAPIHTAL II – RIIKKALAŠ DOAIBMABIJUT

ARTIHKAL 4 – OVDDASVÁSTÁDUSAID JUOGADEAPMI

48. Dát artihkal cealká ahte guhtege oasehas galgá čađahit konvenšuvnna eanadatdoaimma hálddašeami heivvoleamos dásis, vuhtiiválddedettiinis vuollásašvuoda vuodđojurdaga ja báikkálaš iešmearrideami eurohparaš vuodđočállaga. Dat mearkkaša ahte, go lea dárbu, de báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiide, ja dakkár eiseválddiid joavkkuide, dáhkiduvvo formála searvan čađahanprosessii.

49. Go báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiin lea doarvái máhttu, de eanadagaid gáhtten, hálddašeapmi ja plánen šaddá beaktileabbo jos daid čađahanovddasvástádus oskkilduvvo – daid vuodđoláhkarámaid siskkobealde mat leat riikkalaš dásis mearriduvvon vuodđoláhkii – eiseválddiide mat leat dan servodaga lagamusat mas lea sáhka. Juohke riika berre čilget beagášlaččat (dárkilit) doaibmamušaid ja doaibmabijuid main guđege dásis – riikkalaš, guvllolaš dahje báikkálaš – lea ovddasvástádus ja galggašii mearridit dakkár doaibmabijuid dásiidgaskasaš ovttasdoaibmama

njuolggadusaid, erenoamážit go gávpotplánema ja guovloplánema neavvuin lea sáhka.

ARTIHKAL 5 – OPPALAŠ DOAIBMABIJUT

50. Dát artihkal mearrida doaibmabijuid mat leat dárbbášlaččat čađahan dihtii konvenšuvnna guđege oasehasriikkas. Dat siskkildit doaimmaid mat galget:

- a** lágalaččat dohkkehit eanadaga álbmoga eal-
lima birrasiin vuodđodehálaš oassin, dakkárin mii
speadjalastá sin oktasaš kultuvrralaš, ekologalaš ja
socio-ekonomalaš árbbi šláddjii vuoda, ja dakkárin
mii lea báikkálaš ihčodaga vuodđu. Mearkkašuvvot
berre ahte mángga eurohparaš riikka dál juo čujuhit
eanadahkii iežaset vuodđolágain dahje iežaset
lágain mat gjeđahallet luonddu- dahje kulturárbbi
dahje luonddubirrašiid;
- b** hábmet ja čađahit politihka gáhtten, hálddašan ja
plánen dihtii eanadagaid konvenšuvnna eavttuid
mielde, atnui válddedettiin erenoamáš
doaibmabijuid maid artihkal 6 mearrida;

- c mearridit dábalaš, báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiid ja eará berošteaddji oasehasaid searvanvugiid dán politihka sádnemii ja čadaheapmái. Eanadat lea dakkár ášši mii guoská oppa álbmogii, ja eanadaga dikšun gáibida ahte arvat oktagasat ja organisašuvnnat barget ovttasrádiid.
- d systemáhtalaččat heivehit eanadaga riikka viidodat- ja gávpotplánejeaddji politihkkii, dan kultuvrralaš, biraslaš, eanadololaš, sosiála ja ekonomalaš politihkkii, ja buot eará politihkkasurggiide main sáhtttá leat njulges dahje gávvadis váikkuhus eanadahkii, nugo omd. fievrrideamis sáhtttá leat. Dán eavttu ulbmil lea ahte eanadat ii leat dakkár ášši mii galgá giedahallojuvvot almmolaš áššiid áššedovdiid suorgin. Eanadahkii mángga suorggi dahkamušat sáhttet deaividit buorin dahje bahán. Danne lea dárbu ahte riikkaeiseválddit sihkkarastet ahte eanadatáigumušat váldojuvvot vuhtii almmolaš eallima buot áššáišoahpevaš surggiin.

ARTIHKAL 6 – SIERRA DOAIBMABIJUT

51. Dát artihkal giedahallá erenoamáš doaibmabijuid, maid oasehasat fertejit čadahit riikkalaš, guvllolaš dahje báikkálaš dásis.

Paragráfa A – Diđolašvuoda lassánahttin

52. Dát paragráfa giedahallá almmolaš diđolašvuoda vuoddehálaš áššin. Juohke riikkaássi lea oassi eanadagas ja geatnegasvuohta gozihit dan, ja man buorre dilis eanadat bissu, lea čavga almmolaš diđolašvuodas. Ángirusšamiid, main diđolažžan dahkki dieđut addojuvvot álbmogii, válljejuvnon áirasiidda ja organisašuvnnaide dáláš ja boahttevaš eanadagaid stuorra árvvu birra, galggašedje lágiduvvot dán oainnu mielde.

Paragráfa B – Oahpaheapmi ja oahpahuš

53. Eanadagaid gáhtten, hálddašepmi ja plánen sáhtttá leat mohkkás ášši, mii geassá fárrosis ollu sierranas almmolaš ja bođolaš doaimmahusaid ja mángga-suorggat bargguid maid čuvvot ollu vaikko makkár fitnut ja doaimmat. Oasehasat danne ávžžuhuvvot:

- a álggahit alladásat áššedovdi oahpahusa eanadatárvoštallamis ja eanadatbargguin;
- b ovddidit mánggasuorggat hárjeheami eanadatášiin válljejuvvon áirasiid ja teknihkalaš bargiid várás guđet gullet báikkálaš, guvllolaš ja riikkalaš eiseváldiide ja eará áššáisoahppevaš almmolaš ja bođolaš surggiid orgánaide. Áigumuš lea dás daid orgánaid teknihkalaš máhtu buoridit main lea ovddasvástáduš eanadagain. Ovdamearkkat dakkár orgánain leat fitnolaš organisašuvnnat main bargun lea guvllolaš plánen, birrasa dahje árbbi hálddašeapmi, eanadollui eanageavaheapmi, turisma, industriija, ráhkadusbarggut dahje siskkáldas struktuvra;
- c ráhkadit skuvla- ja universitehtakurssaid mat áššáisoahppevaš surggiin gokčet áššiid mat gullet eanadahkii ja eanadaga gáhttemii, hálddašeapmái ja plánemii, vai nuorra olbmot šaddet diđolaččat áššiin mat gusket daidda birrasiidda main sii ieža ellet.

Paragráfa C – Dovdán ja árvvoštallan

54. Dát skovve dan barggu mii dárbbášuvvo dovdan ja árvvoštallan dihtii eanadagain, vai lea buorre

vuodđu guhkesáigásaš doibmii mii gáhttešii ja buoridivččii eanadagain. Dakkár doaimma vuodđun fertejit leat dárkilis dieđut guđege eanadaga mihtilmasvuodaid birra, das mo evolušuvnnalaš proseassat váikkuhit dasa, ja dasge man árvvus álbmot masa dat gullá, atná dan. Árvvoštallamis eai dárbbáš leat dárkilis árvomeroštallamat.

55. Vuolleparagráfa C 1 a gáibida ahte oasehasat galget čadáhut dutkamiid ja iskkademiid vai sáhttet dovdat eanadagain ja guorahallat daid mihtilmasvuodaid ja fámuid ja loaktámušaid mat čuhcet daidda. Muhtun riikkat leat juo iežaset eanadagain ráhkadan riikkaviidosas visogovaid. Dát bargu lea buktán oidnosii eanadatmihtilmasvuodaid guđege guovllus, ja guđege guovllus leat seahká luonddu iežas ja olbmuid dahkan oasit. Dihtorkártema geográfalaš diehtovuogádagat ja ođđaáigásaš teknihkat, maid dái gávpotdásisge, geavahuvvojit oaččuhan dihtii čielgasit ovdan eanadatmihtilmasvuodaid, nugo fysalaš ravddaid, ássanminstariid, eatnama válđoanuid, ekonomalaš doaimmaid, ássanviessoguvlluid, dakkár áššiid go miesttaáiddiid ja terássaid leahkima dahje váiluma, luđolaš fuođđuid dehálaš duovdagiid ja vássán olbmuid doaimmaid árbemearkkaid.

56. Dehálaš lea ahte dákkár fitnolaš gieddebargu searvada báikkálaš servodaga, dábálaš álbmoga ja máŋga earalágan oasseváldiidge iskkademiide ja diehtujuohkinčoahkkimiidda.

57. Vuolle-paragráfa C 1 b gáibida ahte oasehasat galget meroštallat makkár válljodat lea dovđájuvvon eanadagain, válddedettiinseaset vuhtii iešguđetlágan erenoamáš árvvuidd maid daidda bidjet dábálaš álbmot ja berošteaddji oasehasat nugo eanaeaiggádat ja eanageavaheaddjit dahje eanahálddašeaddjit. Dákkár meroštallama ulbmil

lea hukset vuodu mas lea vejolaš mearridit mat eanadatiešvuodaid guovllus leat nu mávssolaččat ahte galggašedje gáhttejuvvot; mat eanadatiešvuodaid dárbbášit goziheami vai lea vejolaš bisuhit eanadaga válljodaga; ja mat iešvuodaid dahje guovlluid orrot dárbbášeamen buorideami. Dát proseassa ferte vuhtii váldit áššáigullelaš olbmuid oaiviliid ja daid beroštumiid mat čatnasit suorggálaš politihkkii, ja dákkko oaivilat sáhttet álkitge leat viehka subjektiiiva ja mealgadii earránit gaskaneaset. Sáhtttá leat buresge veara čadahit meroštallama vuossu objektiiiva eavttuid

vuodul, dasto buohtastahttit gávdnosiid dahje bohtosiid áššáigullelaš olbmuid ja eará beroštusjoavkkuid iešguđetlágan enadatárvomeroštallamiiguin. Jos lea dárbu, de dán buohtastahttima sáhtášii almmolaš gulaskud- dan čađahit, mas berošteaddji oasehasain lea vuoigatvuohta dovddahit oaiviliiddiset. Vejolaš livččii movttiidahttit almmolaš searvama dákkár bargovugiide dieđuid juohkimiin álbmogii, buot ovddasteaddji joavkkuid oaiviliid gulaskuddamiin, mediaid geavahemiin ja diđolašvuođa buorideaddji ángiruššamiiguin buot dásiin.

58. Vuolle-paragráfa C 2 čujuha daidda ovdduide mat leat vásáhusaid ja jurdagiid riikkaidgaskasaš lonohallamiin, nugo lea mearriduvvon artihk- kaliin mat bohtet maŋŋil. Ii leat mihkkege miehtá buot dohkkehuvvon vugiid guorahallat, dovdat ja árvvoštallat eanadagaid, muhto mearkkašahti ollu dieđut leat juo mat galggašedje váldojuvvot atnui. Riikkaidgaskasaš ovttasbargu movttiidahtta riikkaid doaibmagoahtit, čoaggit dieđuid ja vásáhusaid eanadagaid, eanadatárvvuid ja dáláš váttisvuođaid ja politihka birra, ja dovdat eanadagaid dahje čuolmmaid maid geažil riikkaidgaskasaš goziheap- mi lea dohkálaš.

Paragráfa D – Eanadatválljodaga ulbmilat

59. Dát paragráfa gáibida ahte oasehasat galget mearridit välljodatulbmiliid eanadagaide maid leat dovdan ja árvvoštallan, ja dagadettiinaset dan ráđđádallat áššáigullelaš álbmogiin. Ovdalgo mihkkege doaibmabijuid biddjojuvvo johtui eanadaga gáhttema, hálddašeami ja plánema dihtii, de lea vuodđodehálaš addit diehttevassii almmolašvuhtii makkár ulbmiliid áigumuš lea čađahit. Dáid ulbmiliid galggašii mearridit, čilget ja almmuhit áššáigullelaš dohkálaš eiseváldi, maŋŋágo dábálaš álbmogis ja eará áššáigullelaš berošteaddjiin lea gulaskuddojuvvon. Ulbmiliid lea vejolaš mearridit dan politihka dábálaš rámaid sisk- kobealde maid guvllolaš ja riikka eiseválddit leat čađahan. Mearráduš mas ulbmilat leat, galggašii cealkit čielgasit makkár áššáigullelaš eanadaga mihtilmasvuođat ja välljodagat leat, makkár oppalaš váldoáigumuš aiddo dan eanadaga politih- kas lea, ja makkár erenoamáš oasit leat dan eana- dagas mii galgá gáhttejuvvot, hálddašuvvot dahje plánejuvvot. Dasto dat galggašii cealkit makkár doaibmabijuiguin ulbmilat galget ollašuttu- juvvot.

60. Čielga oktiigullevašvuodat fertejit leat ulbmiliid, dovdámiid ja árvvoštallama bohtosiid ja daid doaibmajuid gaskkas maid leat gávnahan dárbbaslašžan čadahit ollašuttin dihtii ulbmiliid.

Paragráfa E – Čadaheapmi

61. Dát paragráfa bovde oasehasaid váldit atnui erenoamáš lágalaš, hálddahuslaš, stáhtaekonomalaš dahje ruhtadilálaš neavvuid go áigumuš lea gáhttet, hálddašit ja plánet eanadagaid, vuhtii válddedettiin sohppojuvvon eanadatpolitihka. Geavahahtti neavvut sáhttet leat hui mánggaláganat. Dat siskkildit eanadatplánaid, eanadatprošeavttaid, erenoamáš dási dihtolágan eanadagaide, dakkár gáibádusa ahte váikkuhusuorahallamat, doaibmalobit ja eanageavahanlobit váldet vuhtii váikkuhusaid mat leat eanadahkii, heahtedilálaš doaibmajuid mat galget gáhttet eanadaga, ja nu ain. Guhtege stáhta galgá ráhkadit ja váldit atnui arvat neavvuid mat heivejit dan eanadaga dárbbuide ja dan láhkavuogádahkii. Fámuiduhttojuvvon áššedovdiidlávdegottit mat namahuvvojit dán konvenšuvnna artihkkalis 10 sáhttet buktit árvalusaid das mo geahppudit konvenšuvnna čadaheami.

Kapihtal III – Eurohpaláš ovttasbargu

ARTIHKAL 7 – RIIKKAIKGASKASAŠ POLITIHKKA JA PROGRÁMMAT

62. Konvenšuvdna galggašii diktit riikkaidgaskasaš orgánaid ja prográmmaid eambo váldit vuhtii eanadaga. Dainna ulbmiliin dat oasehasat mat eanemusat dovdet eanadatváttisvuodaide, galggašedje aktiivvalaččat searvat ja oktiiveivehit jurdagiiddiset ja árvalusaideaset fámuiduhttojuvvon áššedovdiidlávdegottiin, mat namahuvvojit konvenšuvnna artihkkalis 10. Lassin, de Eurohparáđđi galggašii searvat erenoamáš eanadatovttasbargui eará eiseválddálaš riikkaidgaskasaš organisašuvnnaiguin, erenoamážit Unescoin, Eurohpa Uniuvnnain ja IUCNain, ja vel earáge eiseválddiid olggobeallásaš organisašuvnnaiguin.

ARTIHKAL 8 – GUOIBMÁLAS VEAHKEHEAPMI JA DIEĐUID LONOHALLAN

63. Doarjun dihtii konvenšuvnna čađaheami ja dahkan dihtii dan beaktileabbon oasehasat mearridit ovttasbargat golmma láchkai:
- a veahkehit teknihkalaččat ja dieđalaččat lonohaladettiinaset vásáhusaid ja guoibmálas dutkanprošeavttaid bohtosiid eanadatássiin;
  - b lonohallat eanadatáššedovdiid, erenoamážit oahpaheapmái ja diehtjuohkimii;
  - c lonohallat dieđuid buot ássiin maid konvenšuvnna eavttut gokčet.
64. Gieskadaš jagiid lea politihkalaš, fitnolaš ja akademalaš beroštupmi eanadatássiin bohciidaddan, ja nu lea maiddái sturron daid joavku geain lea dakkár hárváneapmi ja áššemáhttu maid lahttostáhtat, báikkálaš ja guvllolaš eiseválddit ja earátge sáhttet ávkin geavahit go vigget čađahit konvenšuvnna. Seammás leat elektruvnnalaš gulahallama lassáneapmi ja interneahtha boahthin addán dievvasii buoriduvvon

neavvuid maiguin lonohallat jurdagiid ja maiguin lea duođaid vejolaš teknihkalaččat guorahallat eanadagaid. Dát ovdáneamit addet vuođu jurdagiid lonohallamii ja guoibmálas doarjumii mii lea ollu viidát go duššefal logi jagi dás ovdal, ja dat addet vejolašvuođa báikkálaš doaimbiide Eurohpa miehtá searvat ja nu maid ovddidit duohta «eanadatdemokratiija».

ARTIHKAL 9 – RÁDJARASTTIDEADDJI EANADAGAT

65. Dát artihkal gáibida oasehasaid álggahit rádjasttideaddji prográmmaid mat dovđájit, árvvoštallet, gáhttejit, hálddašit ja plánejit dakkár eanadagaid mat leat goappáge bealde rájaid. Go nu dahket, de ávžžuhuvvojit luohttit nu ollu go vejolaš, vuollásašvuođa vuodđojurdaga mielde maid **European Charter of Local Self-Government** (sámegillii Báikkálaš iešmearrideami eurohpalaš vuodđočála) lea defidnen, báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiide, ja geavahit daid čađahanneavvuid mat leat **European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities** nammasaš

konvenšuvnnas (mii sámegillii lea Territorialaš servodagaid dahje eiseválddiid rádjarašttideaddji ovttasbarggu eurohpalaš váldoáššekonvenšuvdna), mii mearriduvvui miessemánu 21. b. 1980, ja dasa gullevaž lassebeavdegirjiid.

ARTIHKAL 10 – KONVENŠUVNNA ČAĐAHEAMI GOZIHEAPMI

66. Dat čájehuvvo ahte livččii álkit ollašuhhtit konvenšuvnna ulbmiliid jos soahpamuša dahkki oasehasaid ovddasteaddjiin livččii vejolašvuohta čoahkkanit jeavddalaččat hutkat oktasaš oktiiheivehuvvon prográmmaid ja ovttasráđiid gozihit konvenšuvnna geavaheami.
67. Danne sohppojuvvui ahte Eurohparáđđi galgá bidjat heivvoleamos rámaid dainnago das leat juo fámuiduhthtojuvvon lávdegottit main buot stáhtat oasehassan sáhttet leat ovddastuvvon.
68. Eanadatdoaimmaid mángga beali geažil konvenšuvnna geavaheami gožiheapmi oskilduvvui Eurohparáđi doaimmaidlávdegoddái man suorgi

lea biologalaš ja eanadatšláddjiivuohta (CO-DBP), ja Kulturárbbi lávdegoddái (CC-PAT) mat barget Eurohparáđis konvenšuvnna vuoinŋas ja main lea njuolga oktavuoha Ministariidlávdegoddái. Doaimmahan dihtii dáid bargguid lávdegottit sáhtášedje doallat oktasaš čoahkkimiid vai konvenšuvdna ávkašuvažii heivvolaš fora divaštallamis. Parlamentára čoahkkin ja Eurohpa báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiid kongreassa (CLRAE) čadnojuvvo namahuvvon lávdegottiid bargguide mat gusket konvenšuvdnii.

69. Dainnago báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiide leat biddjojuvvon dađistaga eanet ovddasvástádušat mat gusket eanadaga gáhttemii, hálddašeamái ja plánemii, de Eurohpa báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiid kongreassa (CLRAE), mii lea dat orgána mii ovddasta dáid eiseválddiid Eurohparáđis, sáhtta fuolahit oaiviliid Ministariidlávdegoddái daid raporttaid birra maid Eurohparáđđái gullevaž lávdegottit leat čállán, main lea ovddasvástádusson gozihit konvenšuvnna geavaheami, artihkkala 2 oasi 2 vuođu, mii lea Statutory Resolution (2000) 1 nammasaš láchkamearrádušas.

70. Nu maid CLRAE dáfus, mii ávžžuhuvvo searvat aktiivvalaččat čuovvoleaddji doaimmaide ja cealkit iežas oaivila vuolábealde namahuvvon Eurohparáđi eanadatbálkkašeami juolludaneavttuid birra.

ARTIHKAL 11 – EUROHPARÁĐI EANADATBÁLKKAŠEAPMI

71. Dát artihkal mearrida ahte Ministariidlávde-

goddi galgá, konvenšuvna artihkal 10 namahan fámuiduhthtojuvvon áššedovdiidlávdegottit árvalusa vuođu, vuhtii válddedettiinis Eurohpa báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiid kongreassa oaivila, ráhkadit Eurohparáđi eanadatbálkkašeami báikkálaš dahje guvllolaš eiseválddi várás, dakkár eiseválddiid joavkku várás (juogo riikkalaš dahje rádjaraštideaddji dásis) dahje eiseválddiid olggobeallásaš organisašuvna várás, mii lea álggahan dakkár politihka dahje doaibmajuid mat galget gáhttet, hálddašit dahje plánet eanadagaid main lea bissovaš árvu ja mat sáhttet leat ovdamearkan eará

eiseválddiide Eurohpa miehtá.

72. Báلكkašeapmi lea jurddašuvvon movttiideapmi dakkár prosessii maid riikkat Eurohpa miehtá sáhtáshedje bidjat johtui ja mat movttiidahttet ja buorášit eanadatválljodaga hálddašeami. Eurohparáđi eanadatbáلكkašeapmi sáhtášii «kruvadnet» riikkadássásaš doaimmaid mat sáhttet siskildit riikkalaš gilvvuid ja várra ruđalaš doarjagiid áššáigullelaš báikkálaš ja guvllolaš eiseválddiide.
73. Paragráfa 1 vuodul báikkálaš ja guvllolaš eiseválddit, daid joavkkut, dahje eiseválddiid olggobeallásaš organisašuvnnat dahje oktagasat sáhtáshedje ohcat dan báلكkašeami iežasat lahttostáhta bokte. Dat dagašii dan, ahte oasehasstáhta sáhtta meroštallat ohcamušaid, vejolaččat riikkalaš gilvvus mas leat riikkalaš vuoittut dahje báلكkašeamit, ja ovddidit fámuiduhttojuvvon Áššedovdiidlávdegoddái riikkalaš vuoiti dahje unna eavttohaslogu geaidda árvoštallojuvvo báلكkašeapmi.
74. Paragráfaid 2 ja 3 vuodul fámuiduhttojuvvon Áššedovdiidlávdegoddi mearrida ja almmuha eavttuid maiguin báلكkašeami eavttohasat árvoštallojuvvojit ja ožžot stáhtaid árvalusaid.

Báلكkašeami juolluda Eurohparáđi Ministariidlávdegoddi.

75. Paragráfa 4 cealká ahte sii geaidda báلكkášeapmi juolluduvvo, bovdejuvvojit gáhttet, hálddašit ja plánet áššáigullelaš eanadaga bissovaččat.

KAPIHTAL IV – LOAHPALAŠ RÁDDJEHUSAT

76. Earret moatti spiehkastaga, de loahpalaš ráddjehusaid vuodđun leat «Eurohparáđis sohppojuvvon konvenšuvnnaid ja soahpamušaid minstarlaš loahpalaš ráddjehusat» maid Eurohparáđi Ministariidlávdegoddi dohkkehii iežas 315. riikkaáirrasčoahkkimii guovvamánus 1980. Danne eanaš dáin artihkkaliin eai dárbbáš sierra čilgehusa, earret dáid čuoggáid dáfus, mat ánššášit komeantta.

ARTIHKAL 12 – GASKAVUOHTA EARÁ NEAVVUIGUIN

77. Dán artihkkala sánit leat vuodđuduvvon juo riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain geavahuvvon minstarlaš eavttuide vai lea vejolaš giedáhallat dan

čuolmma mii čuožžila go konvenšuvdna čatnasa sullasaš surgiid konvenšuvnnaide.

78. Dáláš konvenšuvdna lea čielgasit earalágan sihke formálalaččat ja áššálaččat go Unesco konvenšuvdna, man namma lea The Unesco Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of 16 November 1972, mii sámegillii lea skábmamánu 16. b. 1972 mannosáš Unesco máilmmi kultur- ja luond- duárbbi gáhttema konvenšuvdna. Dan guovtti konvenšuvnnas leat goappásge sierra áigumušat, nugo leat dain organisašuvnnainge maid doarjagiin dat leat čállojuvvon. Nuppis lea guvllolaš viidodat, nuppis fas oppa máilbmi viidodahkan. Eurohparáđi konvenšuvnna lea vejolaš atnit dakkárin mii dievasmahtá Unesco konvenšuvnna. Dan áššálaš sisdoalu viidodaga dáfus, de Eurohparáđi konvenšuvdna gokčá buot eanadagaid, maiddái daidge main ii lea erenoamáš máilbmáiguoskevaš árvu, muhto dat ii gieđahala historjjálaš monumeanttaid, nugo Unesco konvenšuvdna dahká. Seamma láhkai vel, de dan váldoulbmilin ii leat čállit listtu árvvuin main lea erenoamáš máilmmeviidosáš árvu, muhto álggahit buot eanadagaid gáhttema, hálddašeami ja plánema njuolggadusaid maid vuodus leat ovt-

tat vuodđojurdagat. Nu guktuin konvenšuvnnain leat čielga sierranasvuodat. Oktii heivehan dihtii doaimma dáinna guvttiin konvenšuvnnain livččii vejolaš jurddašit diedalaš ovttasbarggu mas leat Unesco World Heritage Committee (Unesco máilmmeárbbi lávdegoddi) ja áššedovdiidlavdegoddit (Committees of Experts) maid eurohpaláš eanadatkonvenšuvnna artihkal 10 namaha, maid Unesco konvenšuvnna artihkal 13.7 namaha, mii lea skábmamánu 16. b.1972 rájjs, ja maid dán konvenšuvnna artihkal 7 árvala.

79. Eurohpaláš eanadatkonvenšuvnna artihkkala 12 áigumuš lea eastadit váttisvuodaid eará riikkaidgaskasaš lágalaš neavvuiguin go cealká ahte dat ii hehtte mange gáržžit eavttuid mange eará neavvus mii gieđahallá eanadaga eambo vel oidduin.

ARTIHKAL 13 – VUOLLÁIČÁLA, DOHKKEHEAPMI JA FÁMUIDUHTTIN

80. Konvenšuvdna fámuiduhttojuvvo go golbma mánu leat vássán dan rájis go Eurohparáđi lahttostáhtat dan dohkkehedje.

ARTIHKAL 15 – TERRITORIADUHKODAT

81. Dát eaktu giedahallá duššefal territoriaid main lea erenoamáš árvodássi, nugo meara nuppebeallásaš territoriat, Fearsullot dahje Ruonáeana Danmárkku ektui, dahje Gibráltar, Isle of Man, Jersey dahje Guernsey United Kingdom ektui.

82. Dat lea dattetge buresge dihtosis ahte livččii dán konvenšuvnna ulbmila ja áigumuša vuostái jos oktage oasehasstáhta čuolddášii eret konvenšuvnna viidodagas osiid iežas váldoterritorias, ja dárbbášmeahttun lei konvenšuvnna dán čuoggá deattastit.

ARTIHKAL 17 – DIVODEAMIT

83. Divodeamit sáhttet heivehit dahje buoridit konvenšuvnna. Konvenšuvnna artihkkala 10 namahan lávdegottit sáhttet válmmaštit divodusaidda ja árvvoštallat daid maid oasehasstáhtat árvolit. Jos dat galget dohkkehuvvot ministariid lávdegottis, de fertejit golbma njealjádasa daid doarjut, ja dan maŋŋá fertejit oasehasstáhtat miehtat daidda. Dat fámuiduhttojuvvojit go golbma mánu leat vássán dan rájis go Eurohparáđis golbma soahpamušoasehasa leat dohkkehan daid.

Teaksta | Tekst: **Norgga birasgáhttendepartemeantta
jorgalahttin teaksta mii ii leat
virggálaččat dohkkehuvvon**

Jorgaleaddjit | Oversettere: **Tor Magne Berg ja Rolf Olsen**

Ovdasiidogova | Foto forside: **Anna Berhan | Länsstyrelsen Norrbotten**

Hábmen | Design: **Departemeanttaid bálvalusguovddáš**

Deaddin | Trykk: **Grøset trykk AS**

Bábir | Papir: **Soporset**

Deaddinlohku | Opplag: **3000**

Ilbmadeaddji | Utgitt av:

**Birasgáhttendepartemeanta
12/2010**

Ilbmadankoda | Publikasjonskode: **T-1486 S**

ISBN-koda | ISBN-nummer:

ISBN 978-82-457-0443-3

Dingojuvvo dás | Bestilles hos:

**Dálkkádat-
ja nuoskkidandirektoráhta
e-poasta: bestilling@klif.no**